WYNIA'S WEEK

Professor kopen: Nederland barst van de extern betaalde leerstoelen. Is dat wetenschap of lobby?

Posted on 12 november 2026 by Calvin Schukkink

Bijna een derde van de Nederlandse hoogleraren bekleedt een leerstoel die wordt gefinancierd door bedrijven en organisaties. Opvallend is dat een deel van deze leerstoelen onderzoek doet op terreinen waarop de financiers zelf commerciële of ideologische belangen hebben. Hoe onafhankelijk is dat onderzoek nog? Wordt lobby verpakt als wetenschap?

Bijna duizend hoogleraren betaald door externe financiers

Nederland telt ruim 3.200 hoogleraren (2025) in dienst bij Nederlandse universiteiten. Bijna een derde van deze hoogleraren (ca. 980) bekleedt een bijzondere leerstoel: een leerstoel die niet uit de reguliere universitaire middelen wordt gefinancierd, maar door een externe partij zoals een bedrijf, stichting, fonds

of overheidsinstelling.

Bijzonder hoogleraren hebben een leeropdracht voor een bepaalde tijd – vaak 5 of 10 jaar – en zijn niet fulltime in dienst van een universiteit. Ze hebben er dus vaak een baan naast. Verder doen bijzonder hoogleraren hetzelfde als 'gewone' hoogleraren: het geven van onderwijs, het doen van onderzoek en begeleiden van promovendi. De noodzaak van bijzonder hoogleraren ligt volgens voormalig OCW-minister Robbert Dijkgraaf (D66) in het feit dat er 'niche wetenschapsgebieden' zijn waar weinig tot geen subsidiemogelijkheden voor bestaan. Maar wie betaalt, heeft soms ook een belang bij wat er wat onderzocht – en bij de uitkomsten daarvan.

Bedrijven en organisaties financieren regelmatig wetenschappelijke posities op terreinen waarop zij zelf actief zijn. Soms is ook de hoogleraar die de leerstoel bekleedt bij de financier in dienst. Daarmee ontstaat een potentieel belangenconflict: degene die het onderzoek betaalt, heeft mogelijk ook belang bij de richting en uitkomsten ervan.

Vastgoedlobby

In 2022 kwam een opmerkelijke financieringsconstructie aan het licht rond een bijzondere leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam. Hein Vermeulen, destijds bijzonder hoogleraar Internationale fiscale aspecten van collectieve (vastgoed)beleggingsinstellingen aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), bleek jarenlang – buiten medeweten van de universiteit – gesponsord te zijn door een lobbyvereniging van vastgoedbeleggers, en deed op kosten van deze vereniging onderzoek naar belastingvrijstellingen voor vastgoedbeleggers. Toen de constructie aan het licht kwam, nam Vermeulen ontslag bij de universiteit.

Universiteiten publiceren extern gefinancierde leerstoelen

De affaire leidde tot veel kritiek op het gebrek aan transparantie bij universiteiten waar de hoogleraren worden betaald door het bedrijfsleven. Ook in politiek Den Haag ontstond verontwaardiging. Uiteindelijk besloten alle universiteiten om de extern gefinancierde leerstoelen en hun financiers in kaart te brengen en openbaar te maken.

Hoe onafhankelijk zijn die hoogleraren?

Inmiddels houdt elke universiteit een online lijst bij van alle bijzondere leerstoelen en de externe financiers. Dat biedt transparantie, maar garandeert niet de onafhankelijkheid. Bij verschillende leerstoelen roept de combinatie van financier, hoogleraar en onderzoeksopdracht vragen op. Een aantal voorbeelden laat zien hoe dicht wetenschap en lobby soms bij elkaar liggen.

EY financiert eigen belastingonderzoek

De Universiteit van Amsterdam (UvA) stelde in 2021 de bijzondere leerstoel 'Belastingheffing digitale economie' in. De leerstoel is onderdeel van een breder UvA-onderzoeksproject met de titel 'Designing the tax system for a Cashless, Platform-based and Technology-driven society'. De leerstoel wordt gefinancierd door het grote accountants- en advieskantoor Ernst & Young Belastingadviseurs (EY). Op zichzelf al opvallend, aangezien EY als adviesbureau geld verdient aan fiscale advisering. Onderzoek naar belastingheffing van de digitale economie raakt direct aan hun markt.

De leerstoel wordt bekleed door Daniël Smit, die sinds 2002 bij EY werkt en daar tegenwoordig de functie van 'Expert belastingheffing multinationals' vervult. Uit een eerder onderzoek van *Follow the Money* blijkt dat EY Smit zelf naar voren heeft geschoven als kandidaat voor de leerstoel. Ook zou het kantoor met de UvA hebben afgesproken de leerstoel alleen te financieren zolang Smit deze bekleedt en bij EY in dienst blijft. Zou Smit zijn baan bij EY verliezen, dan zou hij ook zijn positie als hoogleraar kwijtraken. Volgens het onderzoek van FTM zaten bovendien EY-medewerkers in de benoemingscommissie. Kortom, EY financiert de leerstoel, leverde de hoogleraar en heeft invloed gehad op diens benoeming.

Advocatenkantoor financiert eigen klimaatleerstoel

EY is niet het enige grote advieskantoor dat een bijzondere leerstoel financiert. Sinds 2022 bestaat aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) de leerstoel 'Klimaatverandering en Energietransitie'. Deze richt zich op het 'juridisch kader voor projecten die nodig zijn voor een CO2-neutrale maatschappij.' Initiatiefnemer en financier is het internationale advocatenkantoor AKD.

AKD heeft naast advocatuur ook een aparte afdeling die publieke en private cliënten adviseert 'op het gebeid van verschillende ESG-gerelateerde (Environmental, Social & Governance, *red*.) onderwerpen, zoals klimaatverandering, energietransitie, duurzame energieprojecten, biodiversiteit, circulaire economie, maatschappelijke verantwoordelijkheid en governance.' Het kantoor heeft dus commerciële belangen op precies het terrein waarop de leerstoel zich richt.

Bijzonder hoogleraar was zelf klimaatadviseur

Ook hier geldt dat de bijzonder hoogleraar een directe professionele achtergrond heeft bij de financier. Marjolein Dieperink was van 2018 tot juli 2024 partner bij AKD. In die functie adviseerde zij grote investeerders over windenergieprojecten. Zo begeleidde zij in 2023/24, terwijl ze dus al bijzonder hoogleraar was, Copenhagen Infrastructure Partners (CIP) bij de aanbesteding van het offshorewindpark IJmuiden Ver Beta, met een vermogen van twee gigawatt.

Gendergeschiedenis-leerstoel, gefinancierd door feministische organisatie

Niet alleen commerciële kantoren financieren bijzondere leerstoelen. Ook maatschappelijke en ideologisch georiënteerde organisaties doen het. Een voorbeeld is de leerstoel 'politieke geschiedenis van gender in Nederland' aan de UvA, ook wel bekend als de 'Wilhelmina Drucker-leerstoel'. Deze werd in 2009 ingesteld en gefinancierd door Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis. Sinds 2014 wordt deze leerstoel gefinancierd door de Wilhelmina Drucker Fundatie, en sinds 2016 wordt de leerstoel bekleed door Geertje Mak. Mak is historicus, en werkte eerder als onderzoeker bij Lesbische en Homostudies aan de UvA.

De Wilhelmina Drucker Fundatie (WDF), vernoemd naar de radicaal-socialistische feministe Wilhelmina Drucker, wordt voorgezeten door Myriam Everard. Zij heeft een verleden als activist voor de vrouwenbeweging bij de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP).

'LGBTIQ+ workplace inclusion'

Aan de Universiteit Leiden bestaat al tien jaar de bijzondere leerstoel 'LGBTIQ+

workplace inclusion'. Deze leerstoel wordt bekleed door Jojanneke van der Toorn, die mede de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor ontwikkelde en overheidsinstanties adviseert over diversiteit en inclusie.

De Stichting Workplace Pride is initiatiefnemer en financier van de leerstoel. Volgens de eigen missie wil de stichting organisaties, teams en individuen helpen inclusieve werkomgevingen te creëren. Ook KPN zou de leerstoel financieren, hoewel deze bijdrage niet op de universitaire overzichtslijst wordt vermeld.

Ook de politieke achtergrond van de organisatie is opmerkelijk. In de adviesraad van Workplace Pride zitten onder anderen Boris Dittrich en Lisa van Ginneken, beiden verbonden aan D66. Dittrich is tot op heden senator voor de partij. Van Ginneken combineert haar bestuurdersrol bij Workplace Pride met nog vier andere bestuursfuncties.

Dunne grens tussen wetenschap en lobby

Bijzondere leerstoelen kunnen een belangrijke aanvulling zijn op het wetenschappelijke onderzoek. Wanneer bedrijven, lobbyorganisaties en ideologisch gedreven instellingen de leerstoelen financieren, rijst de vraag waar hun invloed ophoudt. Zeker wanneer de financier ook de hoogleraar levert, betrokken is bij diens benoeming of zelf belang heeft bij de uitkomsten van het onderzoek. Op deze manier wordt de grens tussen wetenschap en lobby of belangenbehartiging namelijk wel erg dun.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. Doet u (weer) mee? Hartelijk dank!*